Інститут законодавчих передбачень і правової експертизи
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького
Юридичний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Українська спілка підприємців малого та середнього бізнесу
Адвокатське об'єднання "Василь Костицький і Партнери"
Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України

МАЛИЙ І СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС (ПРАВО, ДЕРЖАВА, ЕКОНОМІКА)

економіко-правовий
науково-практичний журнал

№ 3-4(50-51)
2012

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВНОГО БУДІВНИЦТВА **3**
Костицький В.В. Соціолого-правове обгрунтування юридичної відповідальності за екологічні правопорушення 3
Богдан А. Футей Роль суду присяжних в США і Україні (порівняльний аналіз) 11
Атаманчук І. В. Система процесуального права як модель правового регулювання 16
Бондик В. Визначення критеріїв допустимості доказів, отриманих у межах міжнародного співробітництва у кримінальних 20
Григорович Р.В. Проблеми безпечного використання питної води у європейському та українському законодавстві 25
Джундієт В.С. Законодавча процедура за Зводом Законів Російської імперії 1835 р. 30
Ковальська М. Співвідношення галузевих, підгалузевих та інституційних принципів екологічного законодавства України 34
Новицька Н.Б. Загальні положення про відповідальність за деліктну поведінку в сфері захисту суспільної моралі 40
Фатхутдінов В.Г. Онтологічні питання формування сфери громадської безпеки як складової національної безпеки 47
Чернишова М.Ю. Захист суспільної моралі у діяльності Європейського суду з прав людини 51

ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ **58**
Данелюк В.І. Нормативні засади забезпечення законності в діяльності митних органів та їх посадових осіб 58
Дідківська Г.В. Окремі аспекти кримінально-процесуального провадження щодо неповнолітніх 62
Дирдін М.Є. Тактика повторного призначення експертизи слідчим 65
Костицький В. Особливості статусу співробітників НБУ 69
Коробай А.П. Правове регулювання нотаріального оформлення документів для дії за кордоном . 75
Новицький А.М., Запорожець Ю.В. Поняття та сутність інформаційного забезпечення нотаріального процесу 80
Обривкіна О.М. Проблемні аспекти діючої системи соціального захисту в Україні 85

3. Бондаренко Є.Д. особливості інформаційного забезпечення торгівельного підприємства / п'ята всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Актуальні проблеми сучасної науки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www. Intkonf.org.
4. Інформаційне забезпечення управлінської діяльності вумовах інформатизації: організаційно–правові питання теорії та практики. Монографія / Калюжний Р.А., Шамрай В.О., Швець М.Я., Гавловський В.Д., Гуцалюк М.В. та ін.. / За ред.. Р.А. Калюжного та В.О. Шамрая – Київ, 2002. – 296 с. – С. 40
5. Особливості нотаріального провадження при вчиненні протесту векселя про неплатіж / Розяснення Міністерства юстиції України від 06.12.2011 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minjust.gov.ua/
6. Офіційний сайт ДП «Держіфнормюст». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.informjust.ua/section/registers_21.
7. Офіційний сайт Міністерства юстиції України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.minjust.gov.ua/.
8. Правила ведення нотаріального діловодства / Наказ міністерства юстиції України від 22.12.2010 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws.
9. Про державне підприємство «Інформаційний центр» Міністерства юстиції / Постанова Кабінету Міністрів України від 14.07.1999 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1272-99-%D0%BF.
10. Про інформацію / Закон України від 10.08.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12.
11. Про нотаріат / Закон України від 10.08.2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3425-12.
12. Радзієвська Л. К., Пасічник С.Г. – Нотаріат в Україні,2007. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://rushkolnik.ru/docs/10/index-18630.html.
13. Товкес Е.Н. Система інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www. Library.ukma/koev/ghjjj.
14. Український тлумачний словник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.lingvo.ua/uk/Interpret/uk/%d0%b7% d0.
15. Фурса С. Я. Теорія нотаріального процесу. [текст] : Науково-практичний посібник / За заг. ред. С. Я. Фурси. – К.: Алерта; Центр учбової літератури, 2012. – 920 с.

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДІЮЧОЇ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

Обривкіна О.М.
(к.пед.н., доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Національного університету ДПС України)

Анотація. *У статті розглядаються основні детермінанти виникнення проблем, які накопичилися у сфері соціального захисту населення України та обумовлюють необхідність перегляду підходів до механізмів державного управління соціальним захистом, запропоновано окремі шляхи їх вирішення.*

Ключові слова. *Система соціального захисту, соціальне обслуговування, правове регулювання.*

Аннотация. *В статье рассматриваются основные детерминанты возникновения проблем, которые накопились в сфере социальной защиты населения Украины и обусловливают необходимость пересмотра подходов к механизмам государственного управления социальной защитой, предложены отдельные пути их решения.*

Ключевые слова. *Система социальной защиты, социальное обслуживание, правовое регулирование.*

Annotation. *The paper examines the main determinants of problems that have accumulated in the area of social protection of the population of Ukraine and necessitated revision of approaches to public administration mechanisms of social protection, offered some solutions.*

Key words. *The system of social protection, social services, legal regulation.*

Постановка проблеми. Діюча система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні набуває сьогодні різновекторного розвитку. Великої уваги потребують проблемні питання, що стосуються як законодавчого регулювання, так і фінансового підґрунтя системи соціального захисту й соціального забезпечення, яка діє сьогодні в Україні.

На основі аналізу переважної більшості соціальних виплат та соціальних послуг, які фінансуються за рахунок державного бюджету та цільових позабюджетних фондів (державні фонди загальнообов'язкового соціального страхування) доцільно визначити недоліки у сфері соціального захисту населення та основні шляхи їх подолання.

Мета статті полягає у визначенні основних чинників, які ускладнюють ефективне функціонування діючої системи соціального захисту населення в Україні. Для досягнення даної

мети поставлено завдання виявити та проаналізувати основні фактори, які негативно впливають на функціонування існуючої системи соціального захисту населення в Україні.

Актуальність статті зумовлена необхідністю виявлення основних проблем управління системою соціального захисту населення, оскільки цей аспект потребує більш глибокого аналізу, в якому враховується вплив сучасних внутрішніх реалій та зовнішніх чинників суспільного розвитку українського суспільства.

Проблемою діючої системи соціального захисту населення в Україні займались такі провідні дослідники, як: О. Бендасюк, В. Бідак, В. Макаренко, О. Осінська, С. Процюк та інші. Зацікавленість фахівців з різних сфер підкреслює актуальність і вагомість питань соціального захисту населення та засвідчує міжгалузевий характер досліджуваної проблеми.

На сучасному етапі система соціального захисту населення розглядається як багаторівнева, ієрархічно-організована система заходів, а також механізмів держави, спрямованих на зниження соціальної напруги, соціальних конфліктів і суперечностей в суспільстві. Реалізація таких елементів системи соціального захисту населення, як соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні послуги передбачає підвищення життєвого рівня населення, збереження трудоресурсного потенціалу країни, збереження соціальної безпеки особи та її родини тощо [3, с. 17].

Викладення основного матеріалу. В умовах сьогодення чинне законодавство у сфері соціального захисту населення складається з прийнятих у різний час і нерідко доволі суперечливих законодавчих актів. Крім того, діючі нормативно-правові акти встановлюють значно більше різноманітних видів пільг, соціальних виплат та соціальних послуг, аніж це передбачено Конституцією України чи міжнародно-правовими зобов'язаннями України. Не маючи необхідних ресурсів, держава зобов'язана брати на себе додаткові зобов'язання у сфері соціального захисту та соціального забезпечення, які часто не дають жодного соціального чи економічного ефекту, окрім встановлення привілеїв для представників певних професій або окремих соціальних груп [4, с. 19].

Діюча система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні розкривається переважно у таких різнопланових напрямках:

- послідовне відтворення громіздкої, соціально-правової та фінансово невиправданої системи пільг і соціальних виплат зі збереженням неефективної розгалуженої мережі державних закладів соціального захисту, що відповідає традиціям і підходам радянської моделі;
- запровадження нових, економічно обґрунтованих форм і видів соціального захисту, яке супроводжується розвитком мережі закладів соціального обслуговування на рівні громад, що більше відповідає європейській моделі та міжнародним стандартам.

Після визнання орієнтації на європейську модель стратегічним пріоритетом, українські законодавці неодноразово повертались до звичних для радянських часів пільг, які особливо широко впроваджувалися для нових категорій громадян напередодні чергових виборів [1, с. 12].

На думку провідного фахівця у цій галузі Т. Семигіної, фінансування різних видатків у сфері соціального захисту та соціального забезпечення за рахунок бюджетних коштів та цільових позабюджетних фондів здійснюється несистемно і непрозоро. Доцільно зазначити, що окремі видатки соціального характеру містяться, крім соціального захисту і соціального забезпечення, і в інших видаткових статтях бюджету, а саме: охорона здоров'я, житлово-комунальне господарство, освіта, духовний і фізичний розвиток, громадський порядок та оборона тощо [3, с. 27].

Фахівці Центру громадської експертизи вважають, що рівень соціального захисту та соціального забезпечення населення в Україні потребує реформування, яке може передбачати здійснення таких заходів:

- заміна пільг за професійною ознакою на гідну винагороду за працю – заробітну плату;
- перегляд законодавства, яким встановлюються різні види пільг та соціальних виплат, у бік скорочення кількості категорій їх отримувачів;
- перегляд системи критеріїв та підстав, за якими громадянам надаються пільги та призначаються соціальні виплати;

- забезпечення прозорості і координації при виконанні та фінансуванні усіх державних програм соціального спрямування;
- узгодження чинного законодавства у сфері соціального захисту та соціального забезпечення з чинним бюджетним законодавством;
- підвищення ефективності виконання взятих на себе Україною міжнародно-правових зобов'язань у сфері вдосконалення державної системи соціального захисту та її інтеграції у міжнародну, зокрема європейську, систему [5, с.4].

На наше переконання, варто погодитися із вищенаведеними твердженнями, проте доцільно додати реалізацію таких напрямків:

- узгодження чинного законодавства у сфері соціального захисту та соціального забезпечення з чинним бюджетним законодавством;
- налагодження механізму реалізації нормативних положень у цій сфері управлінськими органами, уповноваженими на те державою;
- посилення системи нагляду та контролю за виконанням законів;
- забезпечення поступового переходу від системи пільг за соціальною ознакою до адресних соціальних виплат та соціальних послуг.

Центр громадської експертизи – незалежний аналітичний центр, діяльність якого спрямована на інформаційну, аналітичну та експертну підтримку здійснення системних змін як у публічному, так і в приватному секторах України. Діяльність Центру ґрунтується на об'єднанні знань, кваліфікації і досвіду членів організації, які є експертами у різних сферах: економіка, інвестиційна та регіональна політика, державне управління, соціологія, право соціального захисту та регуляторна політика, державні фінанси, бюджетна та соціальна політика тощо [5, с. 9].

Саме на основі досліджень фахівців Центру громадської експертизи, можна виявити ряд прогалин у функціонуванні системи соціального захисту в нашій державі, серед яких пріоритетне місце займають:

1) різноманітні пільги, соціальні виплати та соціальні послуги в Україні безпосередньо передбачені у 58 законах та більше ніж 120 підзаконних нормативно-правових актах;

2) відповідно до чинного законодавства, в Україні існує близько 120 категорій пільговиків, з яких лише 45 визначаються за соціальною ознакою, а 57 – за професійною. В Україні налічується понад 130 категорій одержувачів різних соціальних виплат, з яких лише 70 отримують виплати за соціальною ознакою, та близько 50 – за професійною;

3) усі пільгові, в тому числі соціально незахищені, категорії мають право на більш як 120 видів пільг та понад 60 видів соціальних виплат;

4) "Соціальний захист та соціальне забезпечення" є найбільшою видатковою статтею бюджету – навіть більшою, ніж видатки на охорону здоров'я, освіту та економічну діяльність, проте реалії реалізації цих положень повністю не виконуються [5, с. 7].

До основних факторів, які негативно впливають на функціонування сучасної системи соціального захисту населення в Україні, можна віднести:

1) невідповідність між обсягами соціальних зобов'язань і гарантій, які взяла на себе Україна, та можливостями їх фінансування з державного бюджету, а саме: надмірний перелік державних соціальних послуг, нераціональне та неефективне використання соціальних видатків;

2) недоліки в управлінні, серед яких: надмірна централізація, забюрократизованість, надання низької якості та вузького спектру соціальних послуг та інституційному забезпеченні, зокрема громіздка система соціальних закладів, заплутаність відомчої підпорядкованості соціальних служб, гострий дефіцит фахових працівників галузі;

3) зубожіння працюючого населення, зниження рівня доходів населення та підвищення рівня соціальної нерівності населення.

Причиною цього є відсутність послідовної, реформованої, системної соціальної політики, що породжує соціальну напругу та нестабільність в українському суспільстві [4, с. 46].

На нашу думку, однією із вагомих проблем, що перешкоджають базовому існуванню суспільства в цілому, є поступова деградація середнього класу в суспільстві. Середній клас – це соціальна група людей, яка має постійні доходи, достатні для задоволення широкого кола матеріальних і соціальних потреб, високий рівень освіти та кваліфікації.

До середнього класу відносять лікарів, освітян, науковців, інженерів, державних службовців, він займає в суспільстві проміжне становище: між групами заможних громадян, які зазвичай становлять невеликий відсоток, та бідних – з низькооплачуваною, низькокваліфікованою частиною населення [2, с. 18].

Такі недоліки в існуючій системі соціального захисту мають вирішуватися шляхом впровадження нововведень. Вирішення покладених на органи державного управління завдань, визначених нормативною базою у цій сфері, можливе, на наш погляд, завдяки реалізації таких шляхів вирішення проблеми:

- поміркованe та обґрунтоване введення в соціальну сферу елементів бізнес-управління;
- підвищення конкуренції;
- децентралізація, зорієнтованість на досягнення результатів;
- раціональне використання ресурсів;
- розробка та обґрунтування перспективних напрямів модернізації системи соціального захисту населення.

В Україні спостерігається негативна тенденція до бідності та маргіналізації населення, в тому числі працюючих осіб, значної поляризації громадян за доходами. Незважаючи на вжиття державою низки відповідних заходів, зубожіння українських громадян набуло застійного та хронічного характеру. Заробітна плата в Україні, особливо в бюджетній сфері, не гарантує її громадянам уникнути бідності. Проблема зубожіння населення супроводжується надмірною соціальною диференціацією українського суспільства, де співвідношення найзаможніших і найбідніших соціальних груп складає 30:1 [3, с. 15].

Висновки. Сьогодні немає чітко визначених стратегічних пріоритетів соціальної політики, національної стратегії соціального захисту населення, а обраний курс держави на підтримку малозабезпечених, соціально вразливих, непрацездатних груп населення, який характеризується недостатністю системності та цілеспрямованості, неефективністю соціальних програм та розпорошеністю державних коштів, не призводить до очікуваних результатів.

Чітко назрілою в Україні постає потреба в проведенні перетворень у соціальній сфері, модернізації діючої системи соціального захисту населення. Система надання соціальних послуг повинна відповідати сучасним стандартам якості, адекватно реагувати на потреби населення, створити громадянам можливість вибору форми допомоги. Пріоритетні цілі та завдання державної політики соціального захисту населення доцільно визначати за такими напрямами: знизити частку тіньового сектору в наданні соціальних пільг та підвищити соціальну ефективність системи соціального захисту населення відповідно до економіко-правового зростання.

Для досягнення поставлених завдань необхідно відновити роль коштів, що отримуються від трудової діяльності, як основного джерела доходів населення; забезпечити мінімальні державні гарантії грошових доходів громадян; підсилити підтримку громадян, які з об'єктивних причин мають низькі доходи та сприяти вирівнюванню рівня життя населення в усіх регіонах країни.

Література.

1. Концепція соціального забезпечення населення України // Уряд.кур'єр. – 1994. – 30с.
2. Процюк С.Л. Стратегічні напрямки вдосконалення державної політики соціального захисту економічно активного населення – М.: – Теорія та практика державного управління, 2010. Вип. 2 (25). – 21 с.
3. Семигіна Т. В. Соціальні послуги в Україні : сьогодення та перспективи / Семигіна Т.В., Міщенко К.С., Кіча Т.Г.,Косянчук С.А., Курбан О.В. – К. : Вид-во ВК «Зірка», Проект Тасіс «Посилення регіональних соціальних служб», 2007. – 52 с.
4. Халецька А.А. Контури соціальної політики держави: соціальна безпека: [Електронний ресурс] / А.А. Халецька // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2010. – № 2. – Режим доступу до журналу: http://www.dy.nayka.com. ua.

5. Чорній Л. Актуальний стан та проблеми діючої системи соціального захисту в Україні: [Електронний ресурс] / Л.Чорній. – 2011. – Режим доступу: http://gurt.org.ua.news.recent.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ ВІДМЕЖУВАННЯ ЮРИСДИКЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ СУДОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Озарко І.

(суддя Львівського окружного адміністративного суду)

Анотація. *У статті на підставі аналізу конституційного, адміністративного процесуального, цивільно-процесуального та господарського процесуального законодавства, а також матеріалів судової практики і думок вчених розглядаються шляхи відмежування компетенції адміністративних судів.*

Ключові слова: *адміністративна юрисдикція, спеціалізація судів, спеціалізація судової системи.*

Аннотация. *В статье на основании анализа конституционного, административного процессуального, гражданско-процессуального и хозяйственного процессуального законодательства, а также материалов судебной практики и высказываний ученых рассматриваются проблемы отмежевания компетенции административных судов.*

Ключевые слова: *административная юрисдикция, специализация судов, специализация судебной системы.*

Annotation. *The article is based on the analysis of constitutional, administrative procedural, civil procedual and commercial procedural law, as well as on the litigation materials and opinions of scientists and examines the ways of separation the competence of administrative courts.*

Key words: *adminisrative competence, courts' specialization, court system specialization.*

Мірою ускладнення суспільних відносин, появи нових урегульованих правом їх сфер, а відтак і мірою ускладення судоустрійних систем (диференціації підсистем спеціалізованих судів і появи нових, диференціації та збільшення нормативного масиву відповідного законодавства тощо) така проблема дедалі більш рельєфно увиразнюється. Між тим, її нерозв"язаність здатна негативно вплинути на судовий захист прав і свобод людини і громадянина.

З цього приводу відомий французький вчений-адміністративіст Ж. Вігьє влучно зауважував, що нині "громадянин все більше і більше відчуває необхідність в існуванні гармонії між юрисдикціями. Будь-яка протидія або очевидна суперечність між двома юрисдикціями може його спантеличити та підірвати довіру до правосуддя"[1].

Аналізуючи проблему підвідомчості, Ю.В. Романець зауважує, що саме підвідомчість, по-перше, є важливим процесуальним засобом, що забезпечує реалізацію принципу спеціалізації судової системи. Кожна судова справа повинна розглядатися тим судом, який спеціалізується на відповідній категорії справ і має можливість найбільш кваліфіковано їх розглядати і вирішувати.

По-друге, з його точки зору, підвідомість судових справ повинна бути імперативною, щоб виключити можливість для недобросовісних сторін зловживати своїми правами і передавати спір для вирішення до "зручного" суду.

По-третє, зазначає автор, один спір не повинен розглядатися у різних судах, інакше з однієї справи можуть бути винесені взаємовиключні рішення, що загрожуватиме правам фізичних і юридичних осіб, принижуватиме і без того загалом невисокий рівень авторитету правосуддя[2].

Зазначимо також, що відсутність чіткості у такому розмежуванні негативним чином та досить суттєво впливає на рівень доступності правосуддя. Адже ситуація, коли порушується фундаментальне правило віднесення певного правовідношення до юрисдикції лише одного суду, як відначив О.М. Пасенюк, "може породити практику, коли жоден із судів не прийме відповідний спір до свого розгляду, або коли такий спір приймають до розгляду одночасно декілька судів. За таких умов можливості особи захистити своє право значно звузяться"[3].

Не можна також не погодитися і з думкою про те, що саме чітке визначення підвідомчості справ органам адміністративної юрисдикції є вагомими елементом організаційно-правової характеристики даного правового інституту, "тому що від чіткості їх визначення в правових актах, зокрема і в КАСУ, залежить рівень демократичності цього правового інституту, його реальна